

AVKP actueel

Nr. 106, september 2024

Nieuwsbrief van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland
AWN afd. 23

ACTIVITEITEN

September

14-15 Open [monumentendag](#). Bekijk alle te bezoeken locaties via de link.

26-9/10 Toneelstuk Vorst van Oss, p. 14

Oktober

Do 10 Symposium Verhalen rond de Gouden Peelhelm, Helenaveen, pag. 18

Za 12 AVKP-regiodag: Hoe verbind je als vrijwilliger historische thema's aan ruimtelijke ontwikkelingen? Locatie: Veghel. Pag. 5

Wo 16 Lezing Kasper van den Berghe: *Een gat vol schatten, een bult met werk, Archeologie van een extreem vondstrijke context aan de rand van voormalig Fliegerhorst Eindhoven.* Pag. 7

Za 19 Excursie Heerlen Mijnmuseum en het mijnmonument ONI. Pag. 10

November

Za 16 Excursie naar Jachtslot Hubertushoeve bij Hoenderloo en radio Kootwijk.

WIST JE DAT...

- de lezing van Kasper van den Berghe is verzet van september naar 16 oktober, zie pag 3 en 7.
- een doedelzakspeler is herondekt, pag 4.
- leden ook dit jaar weer kunnen aansluiten bij de AVKP_regiodag op 12 oktober, zie pag 5
- het thema van de AVKP-regiodag is Archeologie zichtbaar maken bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- een collectie stenen is onderzocht in het Erfgoedhuis, pag 3
- er een bijzondere zonnewijzer is gevonden en er nog meer archeologisch nieuws is uit Nuenen, p 8
- je vakantiegroeten krijgt uit Münster, Berlijn en Lund, pag 9, 12 en 14
- Ben van den Broek in Berlijn een ontdekking heeft gedaan over een bijzondere broodstempel, p14
- je kunt aanmelden voor de excursie naar Heerlen, pag 3 en 10
- bij het kasteel van Gemert onderzoek heeft plaatsgevonden, pag 11
- de foto's van twee leuke excursies te zien zijn op pagina 15 en 16.
- vrijwilligster Corry Zeegers archeologisch aardewerk tot kunst verheft en dit te zien is in het Erfgoedhuis Eindhoven, pag 17
- boekenieuws en de nieuwe aanwinsten te vinden zijn op pagina 19 en in de bibliotheek
- de bbq weer erg gezellig en lekker was en David and Vicky Hardy in het zonnetje zijn gezet, p.20/21

ACTIVITEITENKALENDER 2024

	September			September			September			September/Oktober	
	Wk		Wk		Wk		Wk		Wk		
	44		45		46		47		48		Maand vd Geschiedenis
Ma	9		16		23		30		7		
Di	10		17		24		1		8		
Wo	11	Werkavond	18	Werkavond	25	Werkavond	2	Werkavond	9		
Do	12		19		26		3		10		
Vr	13		20		27		4		11		
Za	14	Open monumentendag	21		28		5		12		
Zo	15	Open monumentendag	22		29		6		13		

	Oktober			Oktober			Oktober			Oktober/November	
	Wk		Wk		Wk		Wk		Wk		
	48		49		50		51		52		
Ma	7		14		21		28		4		
Di	8		15		22		29		5		
Wo	9	Werkavond	16	Lez. Kasper van den Berghe	23	Werkavond	30	Werkavond	6		
Do	10		17		24		31		7		
Vr	11		18		25		1		8		
Za	12	AVKP-regiodag	19	Excursie Heerlen	26		2		9		
Zo	13		20		27		3		10		

	November			November			November			November/December	
	Wk		Wk		Wk		Wk		Wk		
	52		53		54		55		56		
Ma	4		11		18		25		2		
Di	5		12		19		26		3		
Wo	6	Werkavond	13	Werkavond	20	Werkavond	27	Werkavond	4		
Do	7		14		21		28		5		
Vr	8		15		22		29		6		
Za	9		16	Excursie Hoenderloo/Kootwijk	23		30		7		
Zo	10		17		24		1		8		

	December			December			December			December	
	Wk		Wk		Wk		Wk		Wk		
	56		57		58		59		60		
Ma	2		9		16		23		30		
Di	3		10		17		24		31		
Wo	4	Werkavond	11	Werkavond	18	Werkavond	25	Kerst	1		
Do	5	Sinterklaas	12		19		26	Kerst	2		
Vr	6		13		20		27		3		
Za	7		14		21		28		4		
Zo	8		15		22		29		5		

	Werkavonden		Excursie / veldloop		Feestdagen		Lezingen / symposia
	Vergaderingen		Cursus		Feesten & borrels		Deadlines

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Lezingen

16 oktober Lezing door Kasper van den Berghe

"Een gat vol schatten, een bult met werk. Archeologie van een extreem vondstrijke context aan de rand van voormalig Fliederhorst Eindhoven." Senior archeoloog Kasper van den Berghe vertelt over hoe om te gaan met soortgelijke locaties en vondstmateriaal en hoe samenwerking tussen hobbymatige onderzoekers en professionals vormgegeven kan worden. Lees meer op pagina 5.

Alle lezingen in het Erfgoedhuis Eindhoven beginnen om 20 uur. De lezingen zijn gratis en ook toegankelijk voor niet-leden.

Excursies

19 oktober Excursie Heerlen Mijnmuseum en het mijnmonument Oranje Nassau I.

Deze excursie is georganiseerd door de werkgroep bouwhistorie, maar is open voor alle leden met aanhang. Lees meer op pagina 10. Aanmelden kan bij awnafdeling23@gmail.com.

16 november Excursie naar Jachtslot Hubertushoeve bij Hoenderloo en radio Kootwijk

Berlage en Henry van der Velden ontwierpen het Jachtslot voor het echtpaar Krüller Müller. Daarna een bezoek aan radio Kootwijk van Julius Luthman. Meer info volgt.

NIEUWS UIT HET ERFGOEDHUIS

Volg het Erfgoedhuis Eindhoven op www.erfgoedhuiseindhoven.nl.

Volg de ArcheoHotspots op: www.archeohotspots.nl

Een collectie stenen nu in Erfgoedhuis

Afgelopen voorjaar is vanuit de opslag van Eindhoven Museum een grote collectie geologische vondsten naar Erfgoedhuis gebracht. Na determinatie door onder andere geoloog Jan Broertjes is de collectie bruikbaar geworden voor een ieder die wat meer wil weten over dit soort vondsten.

De collectie bleek een oude verzameling te zijn van wijlen Jean Coenen. Dit was de schrijver van boeken over dorpen in de Kempen.

Determinatie van een collectie stenen

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE REGIO

(door Ria Berkvens, regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)

Locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) uitvoeringsperiode
Gemert – Kasteel (opgraving)	Econsultancy	Sept. 2024
Middelbeers – Doornboomstraat 5 (opgraving)	??	2024
Gemert- Sint Gerardusplein 1-21/Drossard de la Courtstraat 6- 36 (proefsleuven)	??	2024
Middelbeers - Hoogdijk 3-5 (proefsleuven)	??	2024
Weebosch – Kapelledries (proefsleuven)	??	2024
Budel - Meemortel De Populier	??	2024?
Hapert - Castersedijk 12-14a (opgraving)	?	2024?
Riethoven - Dorpsplein 1 (proefsleuven)	??	2024?
Valkenswaard – Jasmijn (proefsleuven)	??	2024
Deurne – Eikelstraat (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen – Dubbestraat (proefsleuven)	??	2024?
Best – Veldweg 4-6 (proefsleuven)	??	2024?
Budel – Boschakkers I (opgraving)	??	2024?
Luijksgeestel – Dorpsstraat (archeologische begeleiding)	??	2024?
Budel - Centrum (archeologische begeleiding)	??	2024?
Valkenswaard - Warande 8 (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen – Papenvoortse Heide 3 (proefsleuven)	??	2024?
Heeze – Kapelstraat 37 (proefsleuven)	??	2023?
Geldrop – Genoenuizerweg (proefsleuven)	??	2024?
Geldrop – Centrum West (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen- Pastoor Aldenhuijsenstraat 7 (proefsleuven)	??	2024?
Aalst - Frederik Hendrikstraat 2a (proefsleuven)	Econsultancy	Sept 2024
Aalst - 't Laar-Malvalaan (proefsleuven)	??	2024?
Budel - Keunenhoek 11 (proefsleuven)	??	2024?
Deurne - Dunantweg De Poort (proefsleuven)	??	2024
Aarle-Rixtel – Klokkengieterij (proefsleuven)	??	2024
Gastel - Hoogstraat 9 (proefsleuven)	??	2024
Valkenswaard – Torenstraat (proefsleuven en mogelijk opgraving)	??	2024
Valkenswaard - Dommelseweg herinrichting (archeologische begeleiding)	Econsultancy	2024
Valkenswaard - Plateau en Hageven (archeologische begeleiding)	??	2024?
Geldrop - Bogardeind 1 (proefsleuven)	??	2024
Valkenswaard - Kerstroosstraat 20 (proefsleuven)	??	2024
Oirschot – Blijendaal (proefsleuven)	??	2024
Oirschot – De Notel & De Stad (archeologische begeleiding en proefsleuven)	??	2024?
Bladel - De Uitgang 29 (archeologische begeleiding)	??	2024
Valkenswaard - Centrumtree Zuid (archeologische begeleiding)	??	2024?
Mierlo – Fazantlaan Luchen (opgraving)	??	2024?
Budel – Boudriepark (archeologische begeleiding)	??	2024?
Westerhoven – Noord (proefsleuven)	??	2024?
Lierop - A67 geluidscherm (proefsleuven)	??	2024?
Aarle-Rixtel - Heindertweg 1 (proefsleuven)	??	2024?
Bakel - Dorpsstraat 40 (proefsleuven)	??	2024?

Liessel – Vossenweg 15-17 (proefsleuven)	??	2024?
Lierop – Offermansstraat 9 (proefsleuven)		Sept 2024
Lierop – Lungendonk 18 (proefsleuven)	??	2024?
Geldrop- Mierloseweg 40 (proefsleuven)	??	2024?
Bladel - Bredasebaan 10 (proefsleuven)	??	2024?
Nuenen-West – Vorsterdijk (opgraving)	ADC ArcheoProjecten	Nov. 2024?
Middelbeers - Hoogdijk 32-Oranjestraat (proefsleuven)	??	2024?
Gemert - Zandstraat achter 9 (proefsleuven)	??	2024?
Deurne - Groene Heerlijkheid – Haspelweg (proefsleuven)	??	2024?
Son - Nieuwstraat 70 Zonhove fase 1 (opgraving)	??	2024?

EEN DOEDELZAKSPELER HERONTDEKT

Aan het einde van de vroegere ontginningsweg, in het gebied dat vroeger het "Gestelsch Broek" heette en nu industrieterrein "De Run" in Veldhoven, is ooit de bijzondere vondst gedaan. Er is een zeldzame steengoed kan gevonden, waarop met klei een afbeelding van een doedelzakspeler meegebakken is.

Wie deze kan gevonden had en heeft laten restaureren, (de bodem was er niet bij), was nog in het geheugen van een vrijwilliger. De vinder was inmiddels op leeftijd en verhuisd maar na enig speurwerk bleek zij tegenwoordig in Deurne te wonen.

De kan was al wel eerder gemeld en er staat een tekening van in het boek "Sporen onder de Kempische stad" (blz. 39), maar de exacte vondstlocatie was niet bekend. En nu is de locatie van de vondst precies aangeduid door de vinder.

Ben van den Broek

De locatie van deze steengoed kan met doedelzakspeler is na jaren bekend.

UITNODIGING AVKP REGIODAG ZATERDAG 12 OKTOBER 2024

Aan: AVKP-contactpersonen, besturen van Heemkundekringen, lokale erfgoedorganisaties, AVKP-leden en AVKP-bestuur.

Wij nodigen u graag uit voor de AVKP regiodag op 12 oktober 2024 met als hoofdthema:

HISTORISCHE THEMA'S VERBINDEN AAN RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

Vanuit een aantal voorbeelden uit de regio bespreken we de kansen en uitdagingen voor vrijwilligers om archeologie blijvend zichtbaar te maken bij ruimtelijke ontwikkelingen in uw gemeente.

Na de pauze maken we een rondje langs de aanwezigen om ervaringen van afgelopen jaar en nieuws uit te wisselen. De bijeenkomst wordt gehouden in SIEMeI, Museum voor industrieel erfgoed in Veghel. Na de afloop is er een interessante rondleiding, deels achter gesloten deuren. Voor de lunch wordt gezorgd.

PROGRAMMA

Vanaf 10:30 uur **inloop**. Koffie, thee staan klaar.

11:00 uur **Opening en welkom** – Ellen van der Steen, voorzitter AVKP

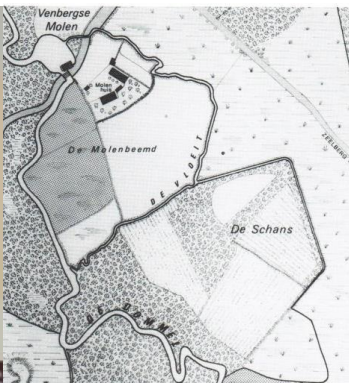
11:05 – 11:20 uur **Welkom in Veghel** – Petra Huibers, voorzitter erfgoedvereniging Vehchele.

11:20 – 12:30 uur **Archeologie zichtbaar maken bij ruimtelijke ontwikkelingen**

Hoe kunnen we als vrijwilligers bijdragen aan het blijvend zichtbaar maken van geschiedenis en archeologie? Op welk moment kun/moet je aanhaken bij lopende ruimtelijke ontwikkelingen in jouw gemeente en bij wie moet je zijn? Welke mogelijkheden zijn er om eigen initiatieven voor te leggen? Na een inleiding met twee voorbeelden door **archeoloog Theo de Jong over de ontwikkeling van de Romeinse speeltuin in Brandevoort** en **Wil Peels, bestuurslid Heemkundekring Weerderheem over de schansen in Valkenswaard**, gaan we in gesprek over ervaringen, kansen en uitdagingen.

De Romeinse speeltijd in Helmond

Schanse van Weerde in 1832.

12:30 – 13:00 uur **Pauze en lunch**

13:00 – 14:00 uur **Uitwisseling lokale ontwikkelingen**

Ronde met korte toelichting per gemeente/werkgebied over ander nieuws en bijzondere activiteiten vanuit de aanwezigen.

14:00 tot 15:00 uur **Rondleiding** door het museum industrieel erfgoed, deels achter gesloten deuren.

Wilt u **uiterlijk maandag 7 oktober** doorgeven of u aanwezig kunt zijn via [ia awnafdeling23@gmail.com](mailto:awnafdeling23@gmail.com)

Met vriendelijke groet,

namens het AVKP-bestuur

Ellen van der Steen,
voorzitter Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland

LEZING 16 OKTOBER KASPER VAN DEN BERGHE

"EEN GAT VOL SCHATTEN, EEN BULT MET WERK. ARCHEOLOGIE VAN EEN EXTREEM VONDSTRIJKE CONTEXT AAN DE RAND VAN VOORMALIG FLIEGERHORST EINDHOVEN."

Begin van dit decennium is in de nabijheid van Vliegveld Eindhoven door privépersonen een kuil ontdekt met daarin een grote hoeveelheid vondstmateriaal daterend uit de tweede wereldoorlog.

Het materiaal en ook de context van de vondst zelf, bleek dermate interessant en vooral vragen op te roepen dat aanvullend onderzoek is gestart. Na het oprichten van een eigen research group door de vindsters de FERG (Fliegerhorst Eindhoven Research Group) is contact tot stand gekomen tussen de afdeling archeologie van de gemeente Eindhoven en de vindsters. Uit deze contacten zijn verschillende scenario's bedacht hoe te handelen met de locatie. Een drietal scenario's zijn verder uitgewerkt. Een uitgaande van het opgraven van de locatie, een andere om deze te beschermen tegen versterking en een scenario om het vondstmateriaal in gemeentelijk beheer over te laten gaan.

Tijdens de presentatie wordt het pad van vinden tot en met de toekomstige plannen nader toegelicht. Hierbij wordt een inzicht gegeven in een deel van de gevonden materialen, geplaatst tegen een achtergrond van de historische ontwikkelingen ter plaatse van de vindplaats.

Dit dient als springplank om de technische, organisatorische en beleidsmatige problematiek te schetsen die bij het opstellen van de scenario's ervaren werd, samenhangend met hobbymatig en professioneel opsporen van resten uit de Tweede Wereldoorlog en geldende regelgeving uit de natuur, erfgoed en bodemwereld.

Met de nu ontdekte vindplaats als voorbeeld wordt beknopt uiteengezet hoe om te gaan met soortgelijke locaties en vondstmateriaal en hoe samenwerking tussen hobbymatige onderzoekers en professionals vormgegeven kan worden.

Kasper van den Berghe staat als senior KNA-archeoloog, -prospector en -specialist materialen sinds vijf en een half jaar aan het hoofd van FindX. Sinds eind jaren tachtig is hij beroepsmatig actief in het archeologische werkveld waarbij de meer moderne perioden en daaronder de omgang met de vaak grote hoeveelheden vondstmateriaal zijn specialisatie zijn. Als secretaris van Stichting Strijddigheden ijvert hij voor een evenredige omgang met resten van strijd als voor overige resten uit het nabije en vereren verleden. Als adviseur erfgoed & archeologie en materiaalspecialist staat hij overheden en privé partijen en personen bij hoe om te gaan met archeologische resten.

Kasper van den Berghe

De lezing vindt plaats op 16 oktober in het Erfgoedhuis Eindhoven en begint om 20 uur. De lezingen zijn gratis en ook toegankelijk voor niet-leden.

NIEUWS VAN DE WERKGROEP ARCHEOLOGIE UIT NUENEN

Nieuwe vondsten bij opgravingen Nuenen-West

In Nuenen-West zijn onze leden van de WerkGroep Archeologie regelmatig onder toezicht van de regio-archeoloog Ria Berkvens aan het helpen bij het zoeken naar sporen in de grond waar in de nabije toekomst zal worden gebouwd. De afgelopen weken leverde dat wel veel scherven op. Uit een 'afvalput' van een middeleeuwse boerderij kwamen heel wat 'onderdelen' van kannen, kruiken en ander drink- en eetgerei boven water.

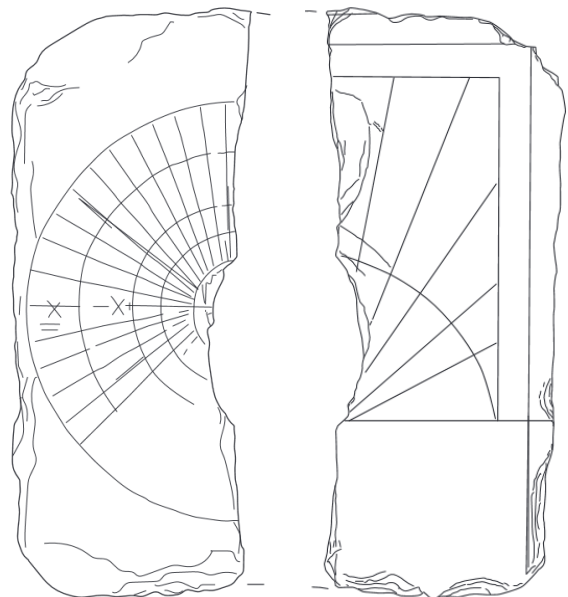
Momenteel worden de stukken schoon gemaakt en voor zover als mogelijk aan elkaar gezet in het Erfgoedhuis in Eindhoven.

De scherven zijn per vondstnummer geteld, gewassen en er is al wat gepuzzeld. Er is weinig of geen verschil in de datering tussen de vondstnummers. Er zit een enkele middeleeuwse scherf tussen; Mayen, Elmpt, grijsgedraaid. Overwegend zijn het scherven van 1500-1700 na. Chr. en zullen volledig van de boerderij geweest kunnen zijn die er vlakbij stond aan de Dubbestraat. De steengoed Keulse kan en het bordje met slibversiering kunnen worden gerestaureerd en misschien wordt er de komende tijd meer gevonden.

Peter van Ierlant (links) en Johan te Bogt aan het werk

Zo werd er in juli aan de Dubbestraat nog een laagte gevonden met een grote hoeveelheid scherven uit ongeveer 1500-1700. Hier zat ook een zeldzame zonnwijzer ingekrast op leisteen bij (zie tekening). Het zijn waarschijnlijk allebei ontwerpen die niet zijn afgemaakt (halfabricaat).

De voor- en achterzijden van de zeldzame leistenen zonnwijzer (links: achterzijde en rechts: voorzijde) getekend door Elly Bogers-Lokken.

Het gaat hier om een dubbele zonnwijzer met aan één kant het 'liggende' type zonnwijzer en aan de andere kant het 'hangende' type. Wat ook opmerkelijk is dat de beide zonnwijzers niet zijn afge maakt. Men heeft geen of slechts enkele cijfers aangebracht. Meestal worden dergelijke tijds-instrumenten gevonden op belangrijke locaties, zoals kerken, kloosters, kastelen en stadspoorten. Of deze zonnwijzer met een dergelijk gebouw samenhangt zal verder onderzoek moeten uitwijzen.

Proefopgraving Nuenen-west

Verslag van Dirk Vlasblom, lid van onze Werkgroep Archeologie en Monumenten (WAM)

Bij een proefopgraving op de hoek Opwettenseweg en Panakkers is op 12 augustus 2024 de opmerkelijke vondst gedaan van een melkteil. Aangezien het een proefopgraving is, worden de sporen niet geheel onderzocht. Op deze plek wordt later gebouwd en de WAM heeft daarom de sporen nog verder mogen onderzoeken.

Steengoed melkteil met drie tulpen in kobaltblauw als versiering.

Uit een wat diepere verstoring (in de bodem) kwamen tientallen scherven, glas en delen van een wekker of klokje. Datering rond 1900-1920 maar de steengoed melkteil, zie foto's, is

ongetwijfeld aanmerkelijk ouder en kan van rond 1850 zijn. Gezien het formaat en de vorm van de bodem kan hij voor het melken van een geit of schaap dienst hebben gedaan. Onder de tuit staan drie tulpen in kobaltblauw als versiering; onder de oren een twee als maataanduiding en vermoedelijk een makersteken.

Erfgoedvereniging De Driehornick graaft mee aan het Boord

Onlangs zijn er proefsleuven gegraven aan het Boord in Nuenen (nabij paardenbak). Onze collegae van de werkgroep Archeologie Erfgoedvereniging De Driehornick waren erbij. Er zijn enkele sporen gevonden en een middel-eeuwse scherf.

Peter van Ierlant (rechts) en Paul Dumay (met schop) van de werkgroep Archeologie graven mee met uitvoerend bureau Transect.

Meer foto's van deze opgravingen zijn te zien op de website van Erfgoedvereniging De Driehornick: <https://driehornick.nl/werkgroepen/archeologie/>

GROETEN UIT... MÜNSTER

Tijdens het Vredescongres van Westfalen woonden hier van 1646 tot 1648 de acht ambassadeurs van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in Münster. Op 15 mei 1648 werd de Vrede tussen Spanje en de Nederlanden in de Vredeszaal in Münster getekend.

Frank de Kleijn

EXCURSIE HEERLEN 19 OKTOBER 2024

We brengen een bezoek aan het **Mijnmuseum** en het **mijmonument Oranje Nassau I** in Heerlen in verband met de sluiting van het Thermenmuseum.

Programma:

- 10.15 koffie met gebak. **Jansen & Janssen – coffee & More**
- 11.00 Architectuur stadswandeling 1,5 uur
- 12.30 Lunch: **Brasserie “Schunck”** Glaspaleis Mijn Streek 5e etage
- 14.00 Bezoek aan het **mijnmuseum** en **mijmonument Oranje Nassau I**
- 17.00 Afsluiting Café Bracke

Informatie mijnmuseum en mijmonument

Een combi ticket voor het mijnmuseum en mijnmonument ONI is 15,00 euro. Helaas is de museum jaarkaart hier nog niet geldig. Het adres van het **mijnmuseum** is Dr Poelsstraat 29 Heerlen.

Het adres van het **Mijmonument** ONI is Mijnmuseumpad 2, 6412 EX Heerlen.

Dit iconische schacht- en ophaalgebouw was jarenlang een verbinding tussen de ondergrondse steenkoolwinning en het bovengrondse leven.

Als een van de weinige fysieke overblijfselen van het mijnverleden, vormt dit bijzondere schacht- en ophaalgebouw uit 1898 nu een monument.

Hier bewonder je de liftschacht en objecten uit de mijntijd, vertellen koempels en vrijwilligers over het ondergrondse mijnwerkersleven en er zijn demonstraties van de indrukwekkende ophaalmachine.

Vervoer

Na de inschrijving gaan we het vervoer proberen te organiseren via eigen vervoer of met het openbaar vervoer. A.u.b. dit aangeven bij de aanmelding.

Kosten verblijf Heerlen

Reisonkosten, af te rekenen met de chauffeurs of zelf een treinkaartje kopen.

Kosten retour treinkaartje met 40% meereiskorting (24,26 euro) zonder 40,44 euro. Reis je per trein dan vertrekt deze vanaf station Eindhoven om 8.57 uur spoor 1. Overstappen in Sittard (3 min) van spoor 3a naar 2a. Aankomst: 10.08 uur in Heerlen spoor 2.

Samenreizen met de trein of auto is mogelijk in overleg. A.u.b. dit even aangeven bij de aanmelding. Parkeren is mogelijk in het Q park Raadhuis Heerlen. Kosten 3 euro.

Het ontvangst met koffie en het gebak is voor rekening van de vereniging. De kosten van de stadswandeling zijn nog niet bekend (afhankelijk van de gids). Entree voor het mijnmuseum en ONI is 15 euro.

Aanmelden kan zoals gebruikelijk via: awnafdeling23@gmail.com

We kijken ernaar uit om samen met u een leerzame en plezierige dag te beleven. Als u vragen heeft, aarzel dan niet om contact met mij op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Diny Raaijmakers

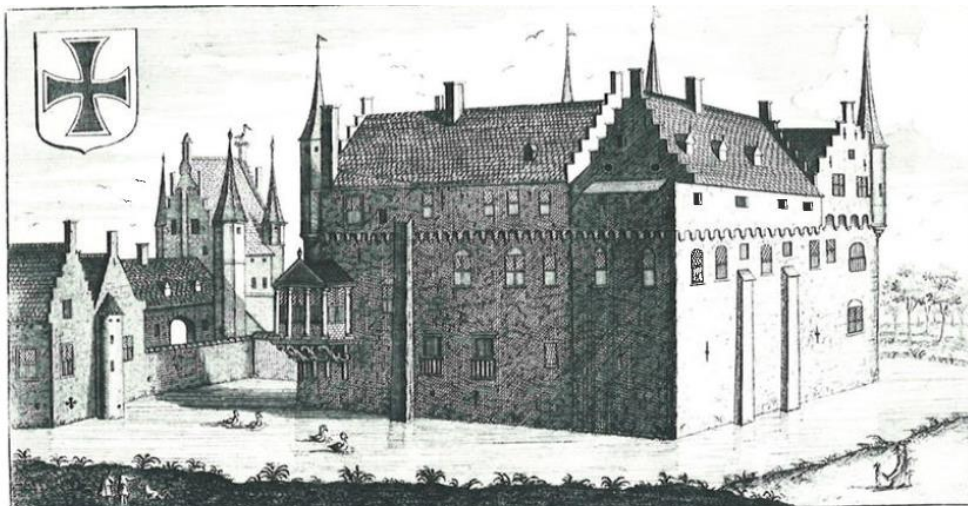

KASTEEL GEMERT

In juli 2024 heeft Transect een proefsleuven-onderzoek en archeologische begeleiding uitgevoerd bij Kasteel Gemert te Gemert. De aanleiding voor het onderzoek werd gevormd door het voornemen om in het onderzoeksgebied nieuwbouw te realiseren, waaronder een wellness op het voorplein van de hoofdburcht en een aanbouw ter plaatse van de Jezuietenvleugel. Een deel van de wellness bevindt zich ter plaatse van de inmiddels gesloopte kapel. Voor de wellness zal circa 3 tot 5 meter onder het maaiveld worden verstoord. Vermoedelijk omstreeks 1391 wordt het kasteel van Gemert gebouwd. In eerste instantie was dit een vierkante dichte burcht die omringt werd door een gracht. Deze kan bij de realisatie van de wellness worden verwacht. Rond 1734-1745 is het kasteel nagenoeg gesloopt en weer opgebouwd in een U-vormig kasteel. Hierbij is ook een voorplein of -hof gerealiseerd. Hier kunnen onder andere bijgebouwen en waterputten gelegen hebben.

Bij het archeologisch onderzoek op de voorhof en op de plek van de gesloopte kapel drie proefsleuven aangelegd. De aangelegde vlakken variëren sterk in diepte, van 0,8 tot 2,8 meter onder maaiveld, als gevolg van de sterke ophoging in de loop der eeuwen. Onder de kapel werd het natuurlijke dekzand nog niet bereikt, als gevolg van de ligging in een gracht.

Bij het vrij beperkte onderzoek zijn voornamelijk muurfunderingen aangetroffen. Een aantal sporen behoren tot de resten van een eerdere fase van het kasteel terrein. Het gaat hier met name om muurwerk van vaak hergebruikt laatmiddeleeuws bouw materiaal (kloostermoppen), die met zachte kalkmortel zijn gemetseld. De meest bijzondere sporen bestaan uit resten van een vermoedelijk laatmiddeleeuwse muur naast de vermoedelijke grachtvulling. De sporen van de muur laten meerdere fases en mogelijke reparaties zien. Vondsten uit de gracht geven een datering in de 17-18^e eeuw. De onderkant van de gracht is niet bereikt door opkomend grondwater.

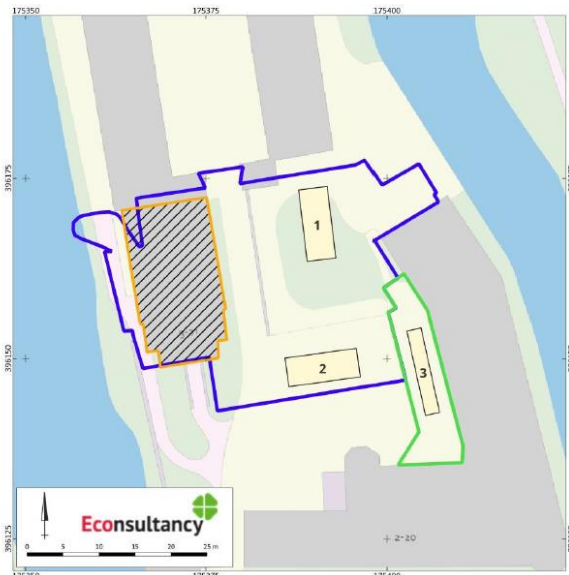
Het kasteel van de noordoostzijde. Gravure door Henri Causé (1648-1699) naar tekening door Jan van Croes (eerste publicatie 1694). Opmerkelijk is het "kabinetje" boven de gracht, uitgebouwd aan de 'commandeurskamer' (Le Roy, "Castella et Praetoria Nobiliutn Brabantiae etc." 1696).

De middeleeuwse muur met zandstenen basis die aangetroffen is in één van de proefsleuven op de voorhof van het kasteel (foto Transect).

De toekomstige bebouwing zal voor een groot deel op de plek van de archeologische resten komen. Aangezien de aanwezige archeologische waarden bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen, heeft de gemeente besloten dat er voorafgaand aan de nieuwbouw een opgraving moet plaatsvinden. Omdat in alle werkputten archeologische sporen zijn aangetroffen, betreft dit het geheel van het plangebied. Daarbij heeft de gemeente aangegeven om zoveel mogelijk aanwezig waardevol muurwerk in situ te behouden en in te passen in de toekomstige bouw. Substantieel muurwerk mag alleen verwijderd worden met goedkeuring van de gemeente.

Het op te graven gebied is omlijnd in blauw en groen.

GROETEN UIT ... BERLIJN: OPVALLENDE GELIJKENIS

Begin augustus was ik met vakantie in Berlijn. Ik bezocht daar het Bode Museum, een museum met een prachtige verzameling laatmiddeleeuwse beelden en een collectie byzantijnse kunst. Op die laatste afdeling viel mijn oog op een voorwerp dat ik meteen meende te herkennen. Het betreft een broodstempel gemaakt van kalksteen uit Egypte uit de 4^e of 5^e eeuw na Christus, diameter 24 centimeter.

Ik moest meteen denken aan een in de gracht van het kasteel van Eindhoven in 1990 gevonden eikenhouten voorwerp dat destijds geïnterpreteerd is als een boterstempel. Dit is een ronde houten schijf van 16 centimeter doorsnede met daarin een in reliëf uitgesneden voorstelling van het lam Gods centraal in een cirkel geplaatst, en daar omheen ruitvormen met een kruis erin, afgewisseld met druiventrosjes met een wijnrank. Datering eerste helft 16^e eeuw.

De overeenkomst met het kalkstenen zegel is op zijn minst opvallend. Ook hier zijn druiventrossen in dezelfde techniek aangebracht, evenals een centraal geplaatst dier, een haan, in een cirkel. Anders is dat er omlopend dieren zijn afgebeeld; een antilope, stier, kameel en twee steenbokken en nog enkele kleinere dieren.

Dit zegel is als laatantiek gedateerd, in elk geval niet in een christelijke context.

Afbeelding 1: een broodstempel gemaakt van kalksteen uit Egypte uit de 4^e of 5^e eeuw na Christus, Museum fur Byzantinische Kunst, Bode Museum Berlin. Inv nr 4160

Volgens het museum werden er in Egypte sinds de Romeinse tijd broodstempels gebruikt. In latere tijden werden er daar broodstempels met christelijke symboliek gebruikt voor de eucharistie. In de Koptisch-orthodoxe kerk worden er ook nu nog in Egypte dergelijke zegels gebruikt om het avondmaals-brood te stempelen. Dit brood wordt de 'ourbana' of 'hamal' genoemd, vertaald: het lam van God. Ook het Eindhovense stempel heeft dat als centraal thema. Vergelijkbare afbeeldingen als die uit het museum of uit de kasteelgracht heb ik daarvan echter niet gevonden.

Natuurlijk kan het toeval zijn dat twee voorwerpen iconografisch erg op elkaar lijken.

In beide gevallen betreft het een vergelijkbare stempel met een centraal afgebeeld dier, en de techniek van het afbeelden van de druiven is hetzelfde. Misschien dat trouwens het Eindhovens exemplaar ook een broodstempel geweest is, het brood verwijst immers naar het lichaam van Christus en de wijn, de druiven, naar zijn bloed.

Er zijn vaker opvallende gelijkenissen gevonden tussen Egyptische vormtaal en de Europese, met als treffend voorbeeld de Egyptische uitbeelding van de God Isis die haar zoon Horus voedt, die enorm lijkt op de beelden van de zittende Maria die haar zoon Jezus in de arm houdt en soms ook voedt. Die laatste uitbeelding is overigens vanuit Byzantium naar West Europa gekomen.

Het is verleidelijk te denken dat er een continuïteit zou bestaan in de vormgeving van deze stempels uit de 4^e/5^e eeuw in Egypte en die in West Europa in de 16^e eeuw.

Laten we het er in eerste instantie op houden dat er op zijn minst een erg opvallende gelijkenis tussen de twee stempels bestaat.

Ben van den Broek

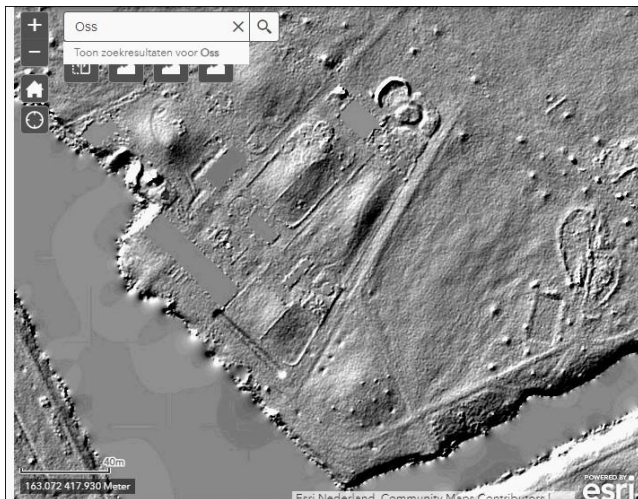
Afbeelding 2: Vitrine Catharinakerk Eindhoven. In: Arts, N. 1990. *Het kasteel van Eindhoven. Archeologie, ecologie en geschiedenis van een heerlijke woning 1420-1676*, 201. Uitgewerkt in tekening door Elly Bogers

TONEELSTUK SPECIAAL OVER DE VORST VAN OSS VANAF 26/9

In Oss is het een speciaal archeologisch jaar onder meer door 50 jaar samenwerking met Universiteit Leiden en de vondst Vorstengraf en Princessengraf. Er worden dit jaar allerlei activiteiten georganiseerd. In het voorjaar is er al een opgraving geweest met een meegraafdag. Vanwege 60 jaar Ruwaard (wijk in Oss) is een CARE project uitgevoerd met leuke vondsten. Nu is de beleving van de geschiedenis van de Vorst van Oss in de omgeving van het grafveld als voorstelling te bezoeken van 26 september tot en met 6 oktober in de Loods van Vos Logistics in Oss.

Zie voor meer informatie:
<https://www.trefhetinoss.nl/uitagenda/3111487015/toneelvoorstelling-de-vorst-van-oss>

1 Hoogtekaart grafheuvel

2. reconstructie grafheuvel

3. grafmonument Vorst van Oss

Hanneke van Alphen
Vrijwilliger in de archeologie

GROETEN UIT ... LUND

Wie nog eens een enorme vergelijkingscollectie wil zien kan terecht in het Universiteitsmuseum in Lund in Zweden. Naast de vitrine op de foto was er nog zo'n vitrinekast met bijlen, speerpunten, et cetera. Er wordt ook engelstalige rondleiding gegeven. Kijk alvast even binnen via deze [link](#) of bekijk dit filmpje over een goedbewaarde [mummy](#) uit de 16^e eeuw.

Ellen van der Steen

EXCURSIE BEZOEK AAN CASTELLUM DE HOGE WOERD EN MUSEUMPARK ORIENTALIS

13 juli

Leuke excursie met een gevarieerd programma over de inrichting van de Romeinse Limes. Lees meer in Actueel nr 104, pag.5.

Links Casterllum de Hoge Woerd

Onder Orientalis in De Heilige Landstichting bij Nijmegen. Foto's Carel van den Boom

GEVONDEN VOORWERPEN: GESCHIEDENIS IS MINIFIGUREN

Op deze goedverzorgde website neemt meester Daniël je mee op reis door de wereldgeschiedenis met meer dan 100 minifiguren. Elk figuur heeft zijn of haar eigen verhaal met een pagina bomvol informatie. Er zijn ook nog lespakketten verkrijgbaar. Voor alle leeftijden leuk om te bekijken. www.geschiedenisinminifiguren.nl/

Floris V lijkt sprekend

EXCURSIE ST ODULPHUSKERK EN AARLESCHÉ HOEVE IN BEST

Op zaterdagmiddag 24 augustus hield de werkgroep bouwhistorie een excursie naar Best. We werden ontvangen in de heemkamer met koffie en thee. Na een gezellig samenzijn liepen we naar de Sint Odulphuskerk. Op het plein voor de kerk hield Frank de Kleijn zijn verhaal over de verdwenen middeleeuwse kerk. De koster leidde ons rond door de huidige kerk inclusief langs de dakconstructie. Daarna reden we naar de Aarlesche Hoeve. Deze boerderij uit 1263 is vooralsnog de oudste boerderij in de Nederlanden. Op een terras gingen we nog gezellig naborrelen.'

In het plein voor de huidige kerk zijn de contouren van de middeleeuwse kerk nog te zien.

Bijzondere plek tussen de dakconstructie van de Sint Odulphuskerk

Bij de maquette van de kerk vertelt de koster over de geschiedenis.

Onder de middeleeuwse spanten van de Aarlesche Hoeve

AVKP EN VRIJWILLIGERS: GESPREK MET CORRY ZEGERS

In de bibliotheek van het Erfgoedhuis en in de gang hangt schilderwerk van Corry Zegers, een van de vrijwilligsters. Dirk Vlasblom en Peter de Boer maakten ons attent op de maakster van deze werken. Tijd voor een goed gesprek.

Een gesprek hierover vindt bij haar thuis plaats en naast haar gastvrije en gezellige huis is het ook een tocht door haar rustige bijna museale ruimte met eigen en andermans kunst en knutselwerk.

Ruim 10 jaar is Corry Zegers als vrijwilligster actief in het Erfgoedhuis.

Ze is geboren in Heerlen haar vader werkte als onderwijzer en moeder als huisvrouw. Ze heeft diverse banen als secretaresse gehad o.a. op een advocatenkantoor en op verschillende afdelingen van de gemeente Eindhoven. Ze is destijds met haar man naar Eindhoven gekomen en na zijn overlijden hier gebleven.

Na het beëindigen van haar werkzaamheden is ze naast mantelzorgster actief als vrijwilligster op manege Sonniushof en gaat ze naast lezen en musea bezoeken, beeldhouwen, pianospelen, filosoferen bij de Wijsgerige Kring.

Maar vooral "Wat voorbij is gegaan" heeft haar belangstelling. En wat zou ze graag "10 minuten echt bij de Romeinen of de Kelten willen zijn en hun culturele rijkdom en wijsheid ervaren". Dat zou "een verrijking zijn van hetgeen ik nu al weet en meemaak". Met deze gedachten leest ze ook de krant en daarin de artikelen van Nico Arts over het Erfgoedhuis en Archeologie. Ze neemt contact met Nico op en is welkom als vrijwilligster.

Op maandag en woensdag heeft ze de tijd om op een rustige werkplek in het Erfgoedhuis actief te zijn. In de loop der jaren heeft ze heel wat geleerd en verwerkt. Vooral Dirk wijst haar de weg en stimuleert.

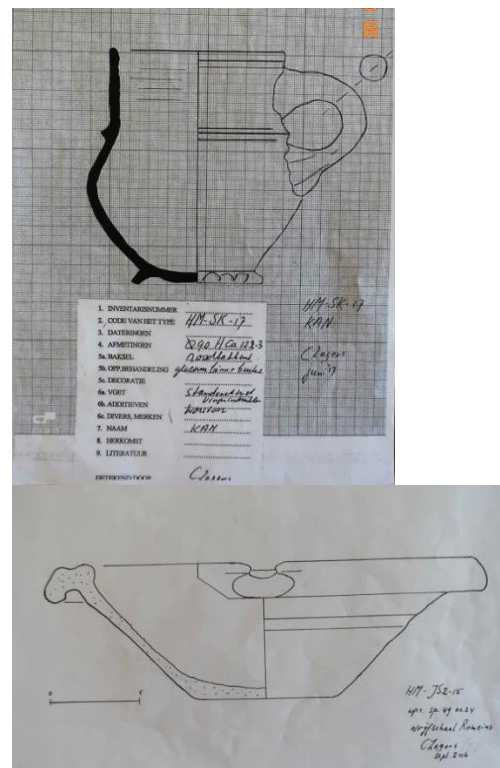
Ze is praktisch en administratief bezig, heeft een tijdje de boeken mee helpen ordenen, heeft de nodige restauratie- en tekenvaardigheden opgedaan. Rapporten maken en ordenen, dozen keramiek en aardewerk vastleggen en verwerken maar vooral papieren uitgezocht.

In 2017 is Corry weer begonnen met schilderen. Haar vader schilderde ook maar dan vooral landschappen hij was een strenge leermeester maar zou nu wel tevreden over haar werk zijn. Zelf is ze verrast over haar tekenen en schilderen en de reacties die ze erover krijgt.

Carel van den Boom.

Vrijwilligster Corry Zeegers staat bij haar schilderijen met archeologisch aardewerk. Ze heeft een aantal werken geschonken aan het Erfgoedhuis en zijn daar te bezichtigen.

Archeologisch tekenwerk van van aardewerk gemaakt door Corry Zeegers

Zoals eerder aangekondigd wordt op **10 oktober** in Helenaveen het symposium 'Verhalen rond de Gouden Peelhelm' georganiseerd. Het belooft een zeer interessante happening te worden waarin onder andere de volgende onderdelen aan bod komen.

Het hart van het symposium bestaat uit de volgende onderdelen:

- een lezing van twee eminente wetenschappers:
 - * Een lezing door de conservator Romeinse geschiedenis van het RMO, dr. Jasper de Bruin, die o.a. in zal gaan op de verhalen die verteld zijn door een kleinzoon en een dochter van de turfstekers die bij de vondst aanwezig waren. De titel van zijn lezing is: Een verhaal zonder einde. Hoe denken we nu over de komst van de Peelhelm?
 - * Een lezing door Prof. Dr. Dr. Hans Joosten, waarin hij ingaat op de beperkingen van het vinden van de waarheid in het verleden. De titel van zijn lezing is: De Gouden Helm: beperkingen en perspectieven van het vinden van waarheid in het verleden.
- Persoonlijke getuigenissen van nazaten van de vinders en getuigen.
- De onthulling van een voorlichtingspaneel bij de vondstplek van de Gouden Helm.
- Het aanbieden aan het RMO van de collectie Kluijtmans (voorwerpen die op de vindplaats zijn aangetroffen).

HERINNERING

UITNODIGING SYMPOSIUM 'VERHALEN ROND DE GOUDEN PEELHELM'

Het symposium zal verder op een ludieke manier worden omlijst door de volgende activiteiten:

- Een demonstratie vuursteenkappen voor pijlpunten door steenhouwer Bert Vullers.
- De presentatie van Romeinse attributen door goudsmid Maarten Dolmans.
- De première van een lied (door troubadour Hans van Gorp) en van een ballade die beide speciaal voor het symposium geschreven zijn.

Het symposium gaat duren van 13.30 uur tot 18.00 uur. De deelnemers zullen tussen 13.00 uur en 13.30 uur ontvangen worden met koffie en thee in Zaal De Gouden Helm, Oude Peelstraat 3 5759 PA Helenaveen.

Tijdens de pauze is er koffie/thee en Limburgse vlaai beschikbaar. Na afloop is er onder het genot van een drankje gelegenheid voor een gezellig samenzijn!

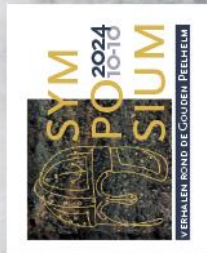
Aan de deelnemers zal na het symposium een digitale brochure verzonden worden, waarin de inhoud van het symposium en andere getuigenissen uitgebreid worden toegelicht.

Voor de deelname zal een financiële bijdrage van 15 euro gevraagd worden.

U kunt zich voor het symposium aanmelden door:

1. Een mail te sturen naar huub@kellerberg.com met vermelding van uw naam en de tekst 'Deelname symposium 10 oktober'
2. Een bedrag van €15,00 over te maken naar NL 60 RABO 0168 9988 74 t.n.v. Stg. Historische Werkgroep Grashoek.

Aan het symposium kunnen maximaal 150 personen deelnemen. Momenteel zijn er nog plaatsen voor deelname beschikbaar. Bij meer dan 150 aanmeldingen zullen wij uitgaan van de volgorde van aanmelding.

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Aanwinsten van 1 januari tot en met 16 juni 2024

Boeken

De wentelende eeuw.

De geschiedenis van Nederland 1795-1914.

Nick van Sas

2024 Prometheus Amsterdam.

De steentijd van Nederland. (geschenk P de Boer).

Onder redactie van Jos Deebe, Erik Drenth Marie F. van Oorsouw en Leo Verhart.

Archeologie 11/12 Stichting.

Stichting Archeologie 2005.

Wrakken in wereldzeeën.

Vergane Nederlandse schepen uit de zeventiende eeuw.

Wouter Waldus, Jeroen ter Brugge, Felix Kempers, Wendy van Duivenvoorde, André van Holken Arent Vos.

Matrijs 2024.

Floresmens (schenking).

Het leven van Theo Verhoeven missionaris en archeoloog.

Gerrit M. Knepper. 2019.

Uitgeverij: Boekscout Soest.

Tijdschriften.

Archeologie in Nederland

Jaargang 8 juni 2024.

Oppervlaktekaderingen. De vrijwilligers in de archeologie als uitkomst. Jesper de Raad.

Archeologie in Nederland

Magazine jaargang 8 juni 2024.

AWN-erepenning voor Albert Zandstra.

Toine Maas langs alle afdelingen voor een sterkere AWN-toekomst.

The Medieval Low Countries.

Brepols Publiher10 2023/2024. Turnhout.

Wonder strangers have come from the land of Egypt" " The arrival of the Gypsies in the Low Countries 1419-1435.

Hendrik Callewier.

Brabants Landschap zomer 2024.

Landbouw in harmonie met milieu , natuur en landschap.

VAN DE LEESPLANK

Dat men het goed van den ongeboornen niet mag verkoopen.

Gemene grond en in de Meierij van Den Bosch tussen hertog en hertogang, Hein Vera.

Pictures Publishers 2014.

Bossen, weilanden en maisvelden zijn momenteel de meest opvallende elementen van het midden en oosten van Noord Brabant. Hoe was dat 200 jaar geleden...en 1000 jaar geleden? Hoe is de mens met zijn directe leefomgeving omgegaan? En wat was het effect van dit optreden, wat de spelregels en hoe de organisatie.

Dit boek gaat dus over het landschap en landbouw, rechten op woeste gronden en betrokken organisaties, vanaf circa 1000 tot aan onze eeuw.

Het boek is nu onderwerp van de leesgroep van de AVKP. Je kunt nog aansluiten.

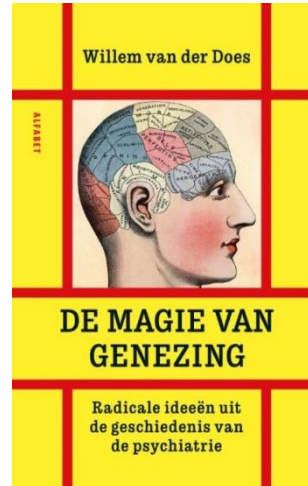
De magie van genezing

Radicale ideeën uit de geschiedenis van de psychiatrie.

Willem van der Does

Alfabet uitgevers 2013.

De geschiedenis van de geneeskunde is vol triomfen, maar tegelijkertijd is het een horrorverhaal. Niemand zou vandaag de dag behandeld willen worden als de psychiatrische patiënt van een halve eeuw of langer geleden. In dit boek schrijft hoogleraar psychologie van der Does veertien pioniers uit de geschiedenis van de psychiatrie met een radicaal idee dat tot groot enthousiasme leidde. De ontdekking van hypnose en placebo-effect, hoe de uitvinder van de (levensgevaarlijke) lobotomie een Nobelprijs krijgt en hoe psychedelica decennia geleden al succesvol werd ingezet. Hij beschrijft de

elektroshock de psychoanalyse EMDR en Prozac. Historische hypes en ontsporingen tonen de vooruitgang maar ook de moeilijke behandelweg ernaar. Wat hebben we geleerd en welke weg is er nog te gaan. Van der Does heeft meerdere zeer leesbare boeken geschreven over psychiatrie en persoonlijkheid.

Carel van den Boom

TIJD OM BIJ TE PRATEN TIJDENS DE BBQ

De AVKP-bbq was een gezellige avond om bij te praten onder het genot van een hapje en drankje..
Foto's Dirk Vlasblom en Ellen van der Steen

VAN HET BESTUUR

Gezellige BBQ

Tijdens de jaarlijkse bbq werden David en Vicky Hardy in het zonnetje gezet. Ze hebben op verschillende vlakken bijdragen aan werkzaamheden rond archeologie. Denk aan opgravingen en het uitwerken van vondstmateriaal, vertalingen naar het engels en diverse hand- en spandiensten. We hebben hen getrakeerd op een goede fles wijn. De bbq was een mooie gelegenheid om gezellig bij te praten en het leek wel een reunie. Dankzij de vele handen konden we weer genieten van lekker eten en drinken. Dirk en team, bedankt voor de voorbereidingen.

AVKP-regiodag 12 oktober

Geïnspireerd door de romeinse speeltuin in Brandevoort gaat de AVKP-regiodag over archeologie/erfgoed zichtbaar maken bij ruimtelijke ontwikkelingen. In elke nieuwbouwwijk komt wel

een speeltuin, een mooie kans om hier de verbinding te maken naar de geschiedenis van de plek en omgeving. Maar hoe pak je dat aan? Wie moet je daar voor spreken en op welk moment moet je aanhaken? En hoe hebben ze dat aan gepakt in Valkenswaard met de Schanse van Weerde? Aan de hand van twee voorbeelden delen we kennis en ervaringen en hoe je als vrijwilliger invloed kan uitoefenen.

Vind je het leuk om hier bij aanwezig te zijn dan kun je je opgeven via awnafdeling23@gmail.com.

We zijn dit jaar te gast in Veghel, locatie SIEMeI, Museum voor industrieel erfgoed in Veghel. Na de bijeenkomst is een rondleiding gepland. Voor de lunch wordt gezorgd. Het volledige programma is opgenomen op pagina 6.

Ellen van der Steen

Verenigingsruimte AVKP

Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, Eindhoven, 040-2388899

Correspondentieadres AVKP

van Wassenhovestraat 54, 5613 LL Eindhoven, awnafdeling23@gmail.com www.awn-archeologie.nl/23/

Redactie

Ellen van der Steen tel. 040-2910855, avkpactueel@gmail.com (eindredactie en layout)
Peter Seinen en Carel van den Boom (redactieleden)

